

PIELIKUMS

Šis pielikums neietilpst ECRI analizē un priekšlikumos par situāciju Latvijā.

ECRI vēlas norādīt, ka trešajā ziņojumā par Latviju ietvertā analīze datēta ar 2007. gada 29. jūniju un turpmākā attīstība nav ņemta vērā.

Saskaņā ar ECRI valsti pa valstij procedūru ECRI ziņojuma par Latviju projekts tika iztirzāts konfidencialā dialogā ar Latvijas varas iestādēm. Daļu šo komentāru ECRI ņēma vērā un iestrādāja šajā ziņojumā.

Tomēr pēc šī dialoga Latvijas varas iestādes pieprasīja, lai šādas to izdarītās piezīmes tiktu atspoguļotas ECRI ziņojuma pielikumā.

„ECRI 3. ziņojums par Latviju Latvijas valdības komentāri

Rasisma un neiecietības tendences pieaug visā pasaulē. Pēdējos gados Latvijā iebrauc dažādu tautību un ādas krāsu cilvēki. Kopumā varētu teikt, ka Latvijas sabiedrība jau vēsturiski ir bijusi ļoti iecietīga pret citu tautību pārstāvjiem. Tomēr parādās atsevišķi gadījumi, kad radikāli noskaņotas grupas vai indivīdi uzbrūk cilvēkiem ar citu ādas krāsu vai citādām ārējām atšķirības pazīmēm. Lai arī dažos no šiem uzbrukumiem pastāv rasu naida elements, izplatīti ir arī gadījumi, kad iebraucējiem uzbrūk tieši mantkārīgos nolūkos. Tiesībsargājošām iestādēm ir sarežģīts uzdevums noteikt, vai šajā uzbrukumā bez mantkārības ir bijušas arī nacionālā naida pazīmes. Pateicoties pieredzei, apmācībām, tiesu precedentiem tiesībsargājošās iestādes mūsdienās piemērot Krimināllikuma 78. pantu.

Attiecībā uz ECRI komentāru, ka romu kopienas Latvijā cieš no rasisma un diskriminācijas, īpaši attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai un izglītībai, mēs gribam uzsvērt, ka Latvijas valdība turpina pievērst īpašu uzmanību šai etniskajai grupai. Apmēram 95% romu personu ir Latvija pilsoņi. Valsts finansēta izglītība ir pieejama arī romu valodā, kas nav parasta prakse visās Eiropas valstīs.

Komentējot ECRI izteikumu atrast ātru risinājumu personām, kam Latvijā ir nepilsoņu statuss, Latvija vēlas uzsvērt, ka Latvijas likumdošana nodrošina iespēju praktiski visiem nepilsoņiem kļūt par Latvijas pilsoņiem. Latvijas valdība vairākkārtīgi ir vienkāršojusi naturalizācijas eksāmenus. Tas ir individuāls lēmums, kļūt par Latvijas pilsoni vai nē.

Starptautisko tiesību instrumenti

2.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 12. protokolu Latvija ir parakstījusi 2000. gada 4. novembrī, taču tas nav ratificēts. Likumprojekts par protokola apstiprināšanu ir iesniegts Saeimā. Saeimas 2006. gada 21. septembra sēdē tika pieņemts lēmums likumprojektu nenodot komisijām. Ņemot vērā, ka 2006. gada 7. oktobrī tika ievēlēta nākamā Saeima, likumprojekts jāiesniedz Saeimā no jauna, lai notiktu tālāka virzība.

4.

Eiropas Konvenciju par pilsonību Latvijas Republika ir parakstījusi 2001. gada 30. maijā. Saeimas 2006. gada 25. maija sēdē tika pieņemts lēmums likumprojektu nenodot komisijām. Lai turpinātu likumprojekta virzību, tas jāiesniedz Saeimā no jauna.

Oficiālie identifikācijas dokumenti

13.

Saskaņā ar Fizisko personu datu aizsardzības likumu un Personu apliecināšanu dokumentu likumu identifikācijas dokumentos tautība tiek norādīta brīvprātīgi pēc personas pieprasījuma. Realizējot brīvprātības principu, tiek izslēgta katras personas diskriminācijas iespēja pēc personas nacionālās piederības un vienlaikus neaizliedz personai tiesības uz nacionālo pašnoteikšanos.

14.

Latvijā pastāvošā iedzīvotāju uzskaites sistēma ir balstīta uz dokumentāri pierādītu, nevis mutvārdos sniegtu informāciju. Ierakstus par sevi, tai skaitā tautību, persona var brīvi mainīt, dokumentāri pierādot to patiesumu. Pasu izsniegšanā ziņas par tautību, personai to vēloties ierakstīt pasē, tiek ņemtas no šīs iedzīvotāju uzskaites sistēmas. Ikviens, kas var dokumentāri pierādīt piederību konkrētai tautībai, pēc izmaiņu izdarīšanas iepriekšminētajā uzskaites sistēmā var saņemt vēlamo ierakstu pasē.

Krimināllikuma normas

2007. gada 17. maijā tika pieņemti grozījumi Krimināllikumā (KL), kas izsaka KL 78. pantu jaunā redakcijā. Ja līdz šim pants saucās - nacionālās un rasu vienlīdzības pārkāpšana, cilvēka tiesību ierobežošana, tad tagadējā redakcija skan - nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana. Jaunā KL redakcija ietver arī etnisko izcelsmi.

KL iekļauts arī jauns 149.1 pants par diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, kas paredz kriminālatbildību par diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ.

Pozitīvi vērtējams apstāklis, ka lietas nonāk līdz tiesas izvērtējumam, neskatoties uz problēmām ar tiešā nodoma pierādīšanu un rasistisko nodarījumu nodalījuma no huligānisma. Tas veicina arī cietušo uzticību tiesu sistēmai un vēlmi informēt par šādiem gadījumiem.

19.

Ziņojuma 19.punktā ir norādīts uz to, ka otrajā ziņojumā par Latviju Eiropas Komisija rekomendēja Latvijai paplašināt Krimināllikuma normas, lai noteiktu rasistisku runu ne tikai kā kūdišanu rasu naidam, bet arī pazemojošu runu, kas ir attiecināta uz nacionālo vai etnisko izcelsmi. Informējam, ka 2007.gada 19.jūlijā stājās spēkā likums „Grozījumi Krimināllikumā”, kas grozīja Krimināllikuma 78.pantu „Nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana”, paredzot atbildību par darbību, kas apzināti vērsta uz nacionālā, etniskā vai rasu naida vai nesaticības izraisīšanu. Norādām, ka šobrīd pazīmes, uz kurām Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību ir norādījusi ziņojuma 19.punktā, proti, pazemojoša runa, kas ir attiecināta uz nacionālo vai etnisko izcelsmi, atbilst Krimināllikuma 78.pantam. Līdz ar to uzskatām, ka atsevišķa panta par rasistisku runu iekļaušanu Krimināllikumā nav nepieciešama.

Vienlaikus norādām, ka ziņojuma 19.punktā minētās pazīmes neatbilst Krimināllikuma 156. pantam „Goda aizskaršana” un 158.pantam „Goda aizskaršana un neslavas celšana masu saziņas līdzeklī”, kvalificējot kopā ar Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 14. punktu, kas paredz atbildību pastiprinošo apstākli - noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku motīvu dēļ. Jēdziens „gods” Latvijas tiesību sistēmā ir saprotams, kā personības sabiedriskais novērtējums, kura mēraukla ir paša indivīda uzvedība, viņa attieksme pret sociālām un garīgām vērtībām, sabiedrību, līdzilvēkiem. Turklāt jēdziens „cieņa” ir cilvēka pašnovērtējums, kurš pamatojas uz tam ieaudzinātajām un piemītošajām īpašībām. Šīs abas morālās kategorijas ir cieši saistītas un nosaka cilvēka reputāciju, kura ietver sevī cilvēka domas par sevi un citu domas par šo personu. Piemērām, godu var aizskart mutvārdiem, kad cietušā vai kādas trešās personas klātbūtnē tiek izteikts cietušās personas fizisko, garīgo vai morālo īpašību novērtējums nepieklājīgā veidā. Līdz ar to augstāk minētajos pantos nacionalitāte un etniskums nav kvalificējošā pazīme.

21.-22.

2007. gadā LR likumdošanā izdarīta virkne izmaiņu, izpildot ES Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvā (2000/43-EK) iekļautās prasības, kas nosaka vienādas attieksmes principa ievērošanu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības. To mērķis bija nodrošināt, lai katrs cilvēks Latvijā spētu justies droši un baudīt cieņu, neatkarīgi no dzimuma, vecuma, sociālā stāvokļa, politiskās pārliecības, seksuālās orientācijas, reliģiskās piederības, rases, tautības vai jebkurām citām pazīmēm.

2007. gada jūnijā pieņemtie grozījumi KL palīdzēs diferencēt KL 9. nodaļas (Noziegumi pret cilvēci, mieru, kara noziegumi, genocīds) un 14. nodaļas (Noziedzīgi nodarījumi pret personas pamattiesībām un pamatbrīvībām). Līdz šim atbildība par rasu un nacionālā naida izraisīšanu nebija nodalīta no atbildības par diskriminējoša rakstura nodarījumiem pret atsevišķu personu pamattiesību un pamatbrīvību ierobežošanu un aizskaršanu. Savukārt KL 150. pantā kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme bija ietverta tikai reliģiskā piederība, līdz ar to ārpus likuma regulējuma atstājot citus diskriminācijas aizliegumus (piem. Diskriminācija dzimuma, valodas, invaliditātes vai citu iemeslu dēļ). Lai novērstu šādu situāciju, KL tika papildināts ar jaunu 149. pantu, paredzot atbildību par diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ vai par cita normatīvajos aktos noteikta diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu.

Visgrūtāk ir pierādīt, ka darbības apzināti bijušas vērstas uz rasu naida kurināšanu. Rasisma motīvs ir papildus faktors, nosakot vainu.

Laika posmā no 2000. gada līdz šim brīdim Drošības policija uz prokuratūru kriminālvajāšanai ir nosūtījusi 19 personas, no tām pēc KL 78. panta ir notiesātas 13 personas. Pārējos gadījumos process turpinās.

Iekšlietu ministrijā nav informācijas, kas liecinātu par iespējamo rasistiski motivētu uzbrukuma skaita pieaugumu Latvijas teritorijā. Šāda tendence bija novērojama 2005. un 2006. gadā. Savukārt tāda parādība kā rasistiska runa ir ļoti reti sastopama Latvijas masu medijos. Šobrīd šis fenomens novērojams dažādos interneta portālos un diskusiju forumos. Tomēr jāatzīmē, ka Latvijas masu medijos, it īpaši presē un interneta portālos, sastopami komentāri, kas veicina etnisko neiecietību starp latviski un krieviski unājošiem.

Pēdējo divu gadu laikā par rasu vienlīdzības pārkāpšanu ierosināti vairāki kriminālprocesi, kā arī vairākas personas notiesātas par šāda veida nodarījumiem. Ievērojami mazinājusies tendence pārkvalificēt rasistiskus uzbrukumus par huligānismu.

Iekšlietu ministrijas rīcībā nav faktu, kas apstiprinātu Valsts policijas vai atsevišķu tās struktūrvienību iespējamo rasistiski motivēto rīcību, veicot savu funkciju izpildi. Neraugoties uz tiesībsargājošo iestāžu rīcībā esošo informāciju, kas apstiprina faktu, ka ar narkotiku izplatīšanu saistītos noziegumos ir ievērojams skaits romu tautības pārstāvju, attiecīgais apstāklis netiek izmantots kā pamatojums šīs etniskās grupas pārstāvju pastiprinātai kontrolei.

26.

Procesa virzītājs (izmeklētājs vai prokurors) saskaņā ar Kriminālprocesa likuma normām nav tiesīgs veikt ekspertīzi lietā.

28.

Visgrūtāk ir pierādīt, ka darbības apzināti bijušas vērstas uz rasu naida kurināšanu.

Rasisma motīvs ir vainu pastiprinošs apstāklis.

Starp policijas personālu, tiesnešiem un prokuroriem ir arvien labāk izpratne par rasisma jautājumiem.

29.

Latvijas tiesnešu apmācības centrs regulāri organizē tiesnešiem juridiskās izglītības seminārus un kursus par dažādiem jautājumiem, ieskaitot rasisma un diskriminācijas jautājumus.

30.

Latvijas masu mēdijos atrodama informācija par uzbrukumiem ārzemniekiem, kā arī par pastāvošajām tiesību normām attiecībā uz rasu naida izraisīšanu un to izmeklēšanu. Presi regulāri informē par izmaiņām likumdošanā, tai skaitā attiecībā uz KL 78. pantu.

Civilās un administratīvās normas

32.

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta (ĪUMSILS) nolikuma 4.3. punkts nosaka, ka ĪUMSILS ir vadošā valsts pārvaldes institūcija rasu diskriminācijas izskaušanā, līdz ar to nosakot ĪUMSILS atbildību par Direktīvas 2000/43/EK pārņemšanu Latvijā. Labklājības ministrijas nolikuma punkts 5.1.5. nosaka Labklājības ministrijas atbildību par valsts politiku darba tiesisko attiecību regulēšanā, līdz ar to nosakot arī Labklājības ministrijas atbildību par Direktīvas 2000/78/EK pārņemšanu Latvijā.

37.

Latvijas Tiesnešu apmācības centrs un Latvijas Universitātes Cilvēktiesību institūts regulāri organizē seminārus un kursus par rasisma jautājumiem, ieskaitot starptautiskās konvencijas un ES likumdošanu.

Specializētie mehānismi un institūcijas

41.

Ziņojuma 41. pantā norādīts, ka Valsts cilvēktiesību birojs 2006. gadā saņēmis 14 rakstveida iesniegumus un sniedzis 14 mutiskas konsultācijas par diskrimināciju uz valodas pamata, taču nav norādīts, cik no šādām sūdzībām bijušas par valsts valodas lietotāja tiesību un tiesisko interešu aizskārumu, proti, par patērētāja tiesību uz informācijas par piedāvātajām precēm un pakalpojumiem saņemšanu valstī valodā aizskārumu vai arī par latviešu valodā runājošu darbinieku tiesību aizskārumu darba kolektīvos, kuros netiek lietota valsts valoda.

Nacionālā programma “Sabiedrības integrācija Latvijā”

44.

2006. gadā ir uzsākts darbs pie sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu izstrādes periodam no 2008. līdz 2018. gadam, kurā līdzdarbojas gan valsts pārvaldes institūcijas, gan virkne nevalstisko organizāciju no dažādiem Latvijas reģioniem. Paralēli Sabiedrības integrācijas fonda finansējumam, ĪUMSILS, izmantojot dotāciju piešķiršanas instrumentu, no valsts budžeta līdzekļiem regulāri atbalsta: pilsoniskās sabiedrības attīstību, lauku NVO aktivitātes, Latvijas mazākumtautību NVO darbību etniskās identitātes, kultūras saglabāšanas un attīstības jomā, kā arī to NVO darbību, kas veicina starpkultūru dialogu un iecietību. ĪUMSILS, īstenojot Eiropas Komisijas atbalstītos projektus (“Latvia-equal in diversity” I un II), atbalsta izglītības un sabiedrības informēšanas projektus iecietības veicināšanas jomā. 2005. un 2006. gadā ar projekta “Latvia-equal in diversity” I un II palīdzību tika atbalstīti 13 NVO projekti par kopējo summu 200 589,00 EUR.

45.

“Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2008.- 2018. gadam” ir valsts politikas plānošanas jumta dokuments sabiedrības integrācijas jomā periodam no 2008. līdz 2018. gadam. Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes iezīmē sabiedrības integrācijas politikas mērķi, kas ir stiprināt demokrātisku, iekļaujošu un pilsonisku sabiedrību - tādu sabiedrību, kuras galvenās vērtības ir visu sabiedrības grupu cilvēktiesību ievērošana, savstarpējā cieņa, sapratne un sociālā atbildība. Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes mērķa sasniegšanai iezīmē 2 rīcības virzienus:

I virziens - iekļaujošas sabiedrības veidošana;

II virziens - demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana.

Izglītība un publicitātes veicināšana

46.

Nacionālās programmas iecietības veicināšanai līdzšinējā attīstība (2005.-2006.) apliecināja nepieciešamību aktualizēt tās saturu, iekļaujot jaunus akadēmiskās vides un NVO atzinumus, kā arī atspoguļot Nacionālās programmas iecietības veicināšanai rīcības plānā aktuālu situāciju iecietības veicināšanas jomā, jaunu procesa dalībnieku aktivitātes, kā arī aktuālus izaicinājumus. Darbs pie programmas satura aktualizācijas līdzīgi kā valsts programmas "Sabiedrības integrācija Latvijā" aktualizācijas pamatnostādņu izstrādē, paredz plašas sabiedrības līdzdalību. Darbu ir plānots pabeigt 2007. gada nogalē.

47.

Izglītības satura un eksamenācijas centrs (ISEC) patlaban veic pētījumu par etniskās identitātes veicināšanu 3.,6.,9. un 12. klasēs. Bilingvālie centri (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē un Liepājā) kopā ar ISEC izstrādā elementus etniskajai daudzveidībai, kas varētu būt iekļauts skolas mācību programmā. Šī pētījuma ietvaros 500 respondentu no Latvijas skolām atbildēja uz jautājumu, kādā apjomā viņi skolās mācās multikulturālisma un tolerances jautājumus.

Pētījums tiks izdots 2008. gada janvārī.

Multikulturālisma, pretrāsma, antisemitisma, ksenofobijas jautājumi ir iekļauti arī pedagogu tālākizglītības kursu programmās.

ISEC plāno iekļaut tolerances un multikulturālisma jautājumus skolu eksāmenos.

ISEC, kā arī neatkarīgi eksperti pēc objektīviem kritērijiem izvērtē mācību materiālu saturu, lai nodrošinātu, ka grāmatas ir brīvas no rasisma stereotipiem un aizspriedumiem.

Etnisko minoritāšu piekļuve izglītībai

50.-54.

Salīdzinājumā ar ziņojumā doto novērtējumu situācija mazākumtautību izglītībā ir uzlabojusies. Mazākumtautību skolās ir ievērojams progress latviešu mācībvalodas un bilingvālās izglītības apgūvē. Izglītības satura un eksaminācijas centra (turpmāk - ISEC) apkopotie valsts pārbaudes darbu rezultāti vidusskolās liecina par to, ka mazākumtautību skolēni, kuri dažādos mācību priekšmetos pēdējo divu gadu laikā ir izmantojuši eksāmenu materiālus latviešu valodā, ir uzrādījuši kopumā līdzvērtīgus rezultātus, kā dzimtajā valodā pārbaudes darbus izmantojušie skolēni.

Spēkā esošajos 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumos Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” mācību priekšmetu skolēnam obligāti apgūstamo mācību sasniegumu sadaļās ir formulējumi, kas paredz daudzveidības, multikulturālisma un iecietības attīstīšanu un ir vērsti pret rasisma un etniskās diskriminācijas izpausmēm. Šādi punkti ir iekļauti arī ISEC noteikumos par mācību komplektu vērtēšanu un topošajā vispārējās vidējās izglītības koncepcijas projektā. Līdz ar to valsts līmenī tiek un turpmāk tiks noteiktas nepieciešamās obligātās regulas mācību priekšmetu skolotājiem, mācību komplektu autoriem un izdevējiem.

Veicinot etniskās identitātes saglabāšanu, valsts ir palielinājusi ieteicamo fakultatīvo nodarbību skaitu pamatskolā, kuras ir rekomendēts izmantot etniskās identitātes attīstīšanai un dzimtajā valodas apguves veicināšanai.

2006.-2007. gada centralizēto eksāmenu analīze, kuru veica Izglītības satura un eksamenācijas centrs, parāda, ka skolēnu rezultāti latviešu un minoritāšu skolās ir principā līdzīgi.

Pēc minoritāšu izglītības reformas ieviešanas vidusskolas pirmoreiz 2007. gada pavasarī kārtoja centralizētos eksāmenus. Eksāmenu valoda bija latviešu valoda, bet skolēniem bija tiesības izvēlēties kādā valodā atbildēt - latviski vai krieviski.

39% minoritāšu skolu skolēni izvēlējās atbildēt jautājumus krieviski, bet 61%- latviešu valodā.

Tika novērota tendence, ka minoritāšu skolu skolēni izvēlējušies kārtot matemātiku un ķīmiju pārsvarā latviešu valodā, bet bioloģiju un vēsturi - pārsvarā krievu valodā. Lai arī eksāmena valoda bija latviešu valoda, atsevišķos priekšmetos minoritāšu skolu skolēni ir uzrādījuši pat labākus rezultātus nekā latviešu skolu skolēni, piem. matemātikā un fizikā.

Eksāmenu rezultāti parāda, ka eksāmena valoda nav ietekmējusi rezultātus.

EDSO Augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos birojs ir apliecinājis, ka 60/40 proporcija ir saskaņā ar minoritāšu tiesību standartiem un norādīja, ka reforma ir "sāpīga, bet nepieciešama." Komentējot līdzīgu situāciju Igaunijā, Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas nacionālo minoritāšu jautājumos Konsultatīvā padome secinājusi, ka 60/40 modelis pamatā ir saskaņā ar konvenciju.

Jānorāda arī, ka jau desmit gadus Latviešu valodas apguves valsts aģentūra mazākumtautību skolu skolotājiem piedāvā bilingvālās izglītības kursus. Aģentūras prioritātes pedagogu apmācībā ir: mazākumtautību skolu skolēnu bilingvālās izglītības metodoloģija; latviešu valodas kā otras valodas metodoloģijas attīstība un skolotāju apmācība; pirmo klašu bilingvālās izglītības metodoloģija un skolotāju apmācība. Aģentūra ir nodrošinājusi, ka visu nacionālo minoritāšu vidusskolu skolotājiem latviešu valodas kursi ir bezmaksas. Atbilstošās mācību grāmatas un metodoloģiskie materiāli 1.-12. klasei ir izdoti latviešu un krievu valodās.

2005. gadā Latviešu valodas apguves valsts aģentūra izstrādāja divu gadu (2006.-2008.) apmācības programmu vidusskolu skolotājiem. Mērķis ir paaugstināt skolotāju profesionālo mobilitāti vidusskolās; nodrošināt metodoloģisko atbalstu minoritāšu vidusskolu skolotājiem, kā arī skolotājiem, kas strādā ar mazākumtautību skolēniem latviešu skolās; ļaut ne-latviešu skolotājiem uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, palīdzēt viņiem organizēt apmācības sistēmu skolēniem ar grūtībām, nodrošina atbalstu, sagatavojoties eksāmeniem un visbeidzot palīdzēt viņiem nodibināt kontaktus starp mazākumtautību un latviešu skolām.

Latvija pievērš lielu uzmanību tādas izglītības politikas ieviešanai, kas nodrošina nacionālo minoritāšu lingvistiskās tiesības un nodrošina viņiem vienādas iespējas darba tirgū.

Uzsākot izglītības reformu, jautājums par vispārējās izglītības kvalitāti kļuva par prioritāti. 2005. gadā tika nodibināta Vispārējās izglītības kvalitātes valsts aģentūra. Viens no tās svarīgākajiem uzdevumiem ir sekot līdzi mazākumtautību mācību programmu ieviešanai, tai skaitā mācību grāmatu nodrošināšanai.

Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas datiem, atsevišķos priekšmetos mazākumtautību skolu skolēni uzrāda pat labākus rezultātus.

56.

Izglītība mazākumtautību valodās ir priekšnosacījums, lai saglabātu mazākumtautību kultūras autonomiju. Latvijas valdība nodrošina valsts finansētu izglītību astoņās mazākumtautību valodās, pat ja klasē ir neliels skaits skolēnu.

Tā kā latviešu valodas zināšanas ir nepieciešams priekšnosacījums veiksmīgai karjerai gan valsts, gan privātajā sektorā, tad izglītības reformas mērķis ir izveidot izglītības sistēmu, kas spējīga nodrošināt vienādas tiesības darba un izglītības tirgū gan latviešu, gan minoritāšu skolu absolventiem.

Latvijas valdība vienmēr centusies veicināt dialogu ar mazākumtautību pārstāvjiem ar mērķi uzlabot izglītības programmas. 2004. gada Izglītības likuma grozījumi tika izdiskutēti pirms to pieņemšanas un koordinēti ar Izglītības un zinātnes ministrijas Mazākumtautību Konsultatīvo padomi, kuras sastāvā ietilpst pārstāvji no nevalstiskajām organizācijām, sabiedrībām, universitātēm, mazākumtautību izglītības iestādēm, skolēniem un studentiem. Izglītības un zinātnes ministrija, ieviešot izmaiņas izglītības saturā, ir veicinājusi dialogu ar skolotājiem, studentiem un vecākiem, nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un sabiedrību.

Bēgļi un patvēruma meklētāji

61.-63.

Patvēruma likumā, kas stājās spēkā 2002. gada 1. septembrī, ir skaidri noteikta patvēruma pieteikumu iesniegšanas kārtība, personai no ārvalstīm ierodoties robežkontroles punktā, un to izskatīšanas procedūra, kā arī iesaistīto institūciju kompetences, kas paredz, ka lēmumu par patvēruma piešķiršanu vai atteikumu pieņem nevis Valsts robežsardze, bet Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Bēgļu lietu departaments (turpmāk - Departaments). Iepriekšminētais tiesību akts, skaidri definējot nosacījumus, kuriem atbilstot tiek pieņemts lēmums piešķirt vai atteikt patvērumu Latvijas Republikā, regulē patvēruma iesnieguma izskatīšanu saīsinātajā kārtībā. Patvēruma likums dod tiesības noraidītajam patvēruma meklētājam pārsūdzēt negatīvo Departamenta lēmumu tiesā.

Patvēruma likumā tiek skaidri definēti kritēriji patvēruma meklētāja aizturēšanai, kā arī aizturēšanas ilgums. Saskaņā ar likumā noteikto, Valsts robežsardze var aizturēt patvēruma meklētāju līdz 10 diennaktīm, savukārt tālāka aizturēšanas termiņa pagarināšana iespējama tikai ar tiesneša lēmumu. Kopējais aizturēšanas termiņš nedrīkst pārsniegt patvēruma pieteikuma izskatīšanas ilgumu.

Aizsargājamās grupas

Roma kopienas

71.

Valsts programmas "Čigāni (romi) Latvijā" 2007.-2009. rīcības plāna ietvaros tiek īstenoti vairāki pasākumi, kas veicina čigānu (romu) bērnu iekļaušanos izglītības procesā. Notiek sekojošas aktivitātes:

Projekts "Čigānu (romu) skolotāju palīgs",

Seminārs "Dažādības integrācija skolā",

Semināru cikls skolotājiem "Čigānu (romu) bērns skolā",

Minētos projektus īsteno nevalstiskās organizācijas, administrējot fondus no valsts budžeta.

Valsts programmas "Čigāni (romi) Latvijā" Rīcības plānu uzrauga programmas padome, kuras sastāvā ir trīs Romu nevalstiskās organizācijas.

Informācijas, kas iekļauta ECRI ziņojuma 68. paragrāfā, ir pretrunā ar Latvijas valdības informāciju, kā arī ECRI ziņojuma 73. paragrāfu.

Specifiskie jautājumi

Nepieciešamība apkarot rasismu un neiecietību Latvijā

Rasistiskā vardarbība

93.

Attiecībā uz 93. punktā minēto gadījumu, policija saskaņā ar normatīvo aktu prasībām aicināja cietušos sniegt papildus informāciju par notikušo uzbrukumu, nevis cietušajam lika regulāri pieteikties policijas iestādē.

94.

Attiecībā uz “skūtgalvju” kustības pārstāvju aktivitātēm, jānorāda, ka tās nav guvušas ievērojamu sabiedrības atbalstu. Turklāt tiek veikts nepieciešamo pasākumu komplekss, lai nepieļautu masveidīgas “skūtgalvju” akcijas, kas potenciāli varētu radīt sabiedrības drošības apdraudējumu. Ir pamats apgalvot, ka tiesībsargājošās iestādes stingri kontrolē “skūtgalvju” un citu ekstrēmistisko kustību aktivitātes. “Skūtgalvju” uzbrukumi pārsvarā notiek spontāni un tie nav iepriekš plānoti.

Iespējams, ka pastiprinātā valsts institūciju cīņa ar rasisma izpausmēm Latvijā un stingrāki sodi atturēs atsevišķas personas, kas izrāda interesi par “skūtgalvju” ideoloģiju, īstenot uzbrukumus pret cittautiešiem vai reliģisko grupu pārstāvjiem.

95.

Jāuzsver, ka rasisma uzbrukumi Latvijā ir izolēti gadījumi. Valdība neslēpj šo informāciju, gluži pretēji, leklīetu ministrija un tiesu instances var sniegt precīzu statistiku par šiem incidentiem. Kopumā Latvijas sabiedrība vēsturiski ir bijusi toleranta pret mazākumtautībām.

Rasisma izteicienu lietošana publiskajā runā

100.

Mums nav informācijas par politiķu rasistiskajām runām. Ir izolēti naida runas gadījumi internetā, bet tas arī ir vārda brīvības fenomens. 2007. gadā ir izdarīti grozījumi Krimināllikumā par nacionālo, etnisko un rasu naidu datu apstrādes sistēmās.

Attiecībā uz ECRI komentāru par anti-semītisko runu saistībā ar otrā pasaules kara atceres pasākumiem, Latvija vēlas uzsvērt sekojošo: 16. martu privāti atzīmē vecie karavīri, kas 2. pasaules karā dienēja Latvijas leģionā (kas savukārt bija iekļauts vācu karaspēkā). Šāda veida pasākumi, tāpat kā citās demokrātiskās valstīs, ir saskaņā ar konstitucionālajām tiesībām par pulcēšanās brīvību. Jāpiemin, ka nav neviena nācija pasaulē, kas nepieminētu netaisnīga kara upurus. Latvijas valdība stingri nosoda aktivitātes, kuras veic pārsvarā jauni cilvēki ar kreisā vai labējā spārna ekstrēmiskām idejām, kuras nekādā ziņā nevar asociēt ar kritušo godināšanu. Valdība arī turpmāk stingri vērsīsies pret ekstrēmistu nelegālām aktivitātēm.

108.

Jāuzsver, ka krievu mēdiji dažreiz ir ļoti naidīgi pret latviešiem un Latvijas valdību. Nav novērots naidīgums latviešu mēdijos pret krieviem.

Pilsonības jautājums

110.

Kopš 1995. gada, 127 244 personām piešķirta Latvijas pilsonība. Nepilsoņu skaits uz 2007. gada 12. septembri ir 377 475.

112.

Kopš 1995. gada 16. marta Latvijas Republikas Pilsonības likums attiecībā uz valodas eksāmenu nav grozīts. 2007. gada 2. jūnijā stājās spēkā Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007. gada 29. maija noteikumi Nr. 353 "Noteikumi par Pilsonības likumā noteikto latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudi, kas paredz izmaiņas valodas eksāmena procedūrā, bet nemaina valodas eksāmena saturu. Šie noteikumi paredz atvieglojumus personām, kurām piešķirta invaliditāte - pilnībā no pārbaudēm tiek atbrīvoti 1. grupas invalīdi un 2. grupas invalīdi ar progresējošu psihisko saslimšanu. Noteikumi nosaka atvieglojumus pārbažu kārtošānā arī citām personām, kurām piešķirta invaliditāte. Noteikumi paredz, ka Naturalizācijas pārvaldes priekšnieks ir tiesīgs noteikt atvieglotu pārbaudes kārtību vai atbrīvot no pārbaudes personas, kurām piešķirta invaliditāte.

113.

113. punktā norādīts, ka nepilsoņu motīvi, kāpēc tie nemēģina iegūt pilsonību, ir visai atšķirīgi, dažkārt pat ideoloģiski. Tomēr ECRI rekomendācijās (ziņojuma 117. punkts) Latvija tiek mudināta maksimāli sekmēt naturalizācijas procesu, ignorējot apstākli, ka pilsonības iegūšana ir katra individuāls lēmums un savā ziņā lojalitātes izrādīšana valstij. Tieslietu ministrija uzskata, ka tiesību normas, kas reglamentē naturalizācijas procesu, kā arī valsts valodas statusu un tās aizsardzību valstī, ir starptautiskajām prasībām atbilstošas.

114.

Latvijas nepilsoņu tiesību apjoms ir ļoti tuvs Latvijas pilsoņiem - vairumā gadījumu viņiem ir tās pašas tiesības, kas pilsoņiem. Viņi nevar tikt izraidīti no valsts, viņi bauda Latvijas Republikas konsulāro aizsardzību ārvalstīs. Kad persona saņemusi nepilsoņa statusu, viņa/viņš var brīvi saņemt citas valsts pastāvīgo uzturēšanās atļauju, saglabājot visas nepilsoņa tiesības un privilēģijas, tai skaitā izceļot un atgriezties Latvijā. Nepilsoņi izbauda visas Latvijas Satversmē paredzētās tiesības. Būtiskākā atšķirība starp Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem ir vēlēšanu tiesības un tiesības strādāt civilajā dienestā vai ieņemt amatus, kas saistīti ar nacionālo drošību. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, nepilsoņa statusu nevar salīdzināt ar bezvalstnieka statusu.

115.

Līdzīgi kā citās valstīs pastāv atsevišķas profesijas, kuras ir pieejamas tikai pilsoņiem saskaņā ar nacionālās drošības apsvērumiem (tiesības ieņemt amatus valsts pārvaldē un civildienestā, publiskajā administrācijā un tiesu sistēmā). Šos ierobežojumus regulāri pārskata, izvērtējot ierobežojumu proporcionalitāti un mērķus. Tā rezultātā, jau atcelti vairāki profesiju ierobežojumi. Piemēram, 2006. gada nogalē tika atcelts ierobežojums būt par pilsoni Valsts ieņēmumu dienesta darbiniekiem.

Nepilsoņi var privatizēt, kā arī iegūt īpašumā zemi. Atsevišķi ierobežojumi pastāv attiecībā uz zemi pierobežas joslā, dabas rezervātu teritorijās, Baltijas jūras kāpu zonā vai Rīgas jūras līča kāpu aizsargjoslās vai citu publisko ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī zemi valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēs.

Īpaši norādām, ka minētie ierobežojumi darījumiem ar zemes īpašumiem neattiecas uz zemes iegūšanu īpašumā mantošanas ceļā.

117.

Naturalizācijas procedūras ir vairākkārt vienkāršota. Naturalizācijas eksāmeni ir vairākkārt vienkāršoti. Kopš 2001. gada jūnija mazākumtautību skolu absolventiem, kas nokārtojuši latviešu valodas eksāmenu, nav jākārt naturalizācijas eksāmena valodas tests. Personas, kas sasniegušas 65 gadu vecumu, ir atbrīvotas no valodas testa rakstiskās daļas. 2006. gada 15. augustā tika pieņemti grozījumi Ministru kabineta noteikumos, atvieglojot naturalizācijas eksāmena prasības vecākiem cilvēkiem un invalīdiem.

118.

Nepilsoņiem ir ierobežojumi īpašumtiesībās uz zemi, nevis uz īpašumtiesībām vispār. Ierobežojumi attiecas uz tiesībām iegūt īpašumā zemi valsts pierobežas joslā, Baltijas jūras līča vai kāpu aizsargjoslā vai citās aizsargjoslās netālu no ūdenstilpnēm. Minētie ierobežojumi neattiecas uz zemes īpašuma tiesību iegūšanu mantošanas ceļā.

Ar valsts valodu saistīti jautājumi

120.

Rindkopā ietvertais apgalvojums par valsts valodas inspektoru "pārcentību" ir maldinošs. Valsts valodas centra amatpersonas rīkojas vienīgi savas kompetences ietvaros un stingrā saskaņā ar likumu, savukārt pie administratīvās atbildības sauktajām personām ir garantēta iespēja aizstāvēt savas intereses likumā noteiktajā kārtībā.

121.

Latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda Latvijā un Latvija ir vienīgā valsts pasaulē, kur latviešu valoda var attīstīt un pildīt savas funkcijas. Ņemot vērā politiskos un demogrāfiskos procesus reģionā, Latvija ir to valstu vidū, kur saprātīga valodas politika ir nepieciešama valodas saglabāšanai.

Valsts valodas likuma mērķi ir: latviešu valodas saglabāšana, aizsardzība un attīstība, mazākumtautību integrācija Latvijas sabiedrībā, ievērojot tiesības lietot dzimto vai citu valodu.

Ziņojumā netiek pievērsta uzmanība faktam, kad darba vietā tiek diskriminēti darbinieki krievu, angļu vai citas valodas nezināšanas dēļ.

122.

Saskaņā ar Valsts valodas likumu, valsts un pašvaldību institūcijas pieņem dokumentus svešvalodās, ja pievienots MK noteiktajā kārtībā vai notāra apliecināts tulkojums valsts valodā.

Šie noteikumi neattiecas uz personu iesniegumiem policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, ja tiek izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaimes gadījumos.

Dokumentus, kas saņemti no citām valstīm var pieņemt un izskatīt bez tulkošanas valsts valodā.

Likums "Par pašvaldībām" paredz, ka darba valoda pašvaldībās ir latviešu valoda. Ja rezidentam ir problēmas ar latviešu valodu un viņš vēlas izteikties citā valodā, tad saskaņā ar pašvaldību statūtiem, persona pati, vai arī pašvaldība, nodrošina tulkojumu. Oficiālās sanāsmēs lietojama tikai latviešu valoda. Saskaņā ar Valsts valodas likuma 10. paragrāfa 2. punktu, valsts un pašvaldības institūcijas drīkst saņemt un izskatīt iesniegumus no personām tikai valsts valodā. Jānorāda, ka pašvaldībās ar lielu mazākumtautību skaitu (Rīga, Daugavpils) tiek nodrošināti bezmaksas tulka pakalpojumi personām, kuras nerunā latviski.

Pašvaldības var atļaut mazākumtautību pārstāvjiem lietot dzimto valodu ikdienas kontaktos ar pašvaldību pārstāvjiem, ja attiecīgais ierēdnis saprot mazākumtautību pārstāvja valodu.

127.

Nekorekts ir ziņojuma 127. punktā minētais ieteikums Latvijas atbildīgajām institūcijām veicināt minoritāšu valodu lietojumu līdzās valsts valodai, jo tas neatbilst sabiedrības integrācijas pamatnostādņem, proti, noliedz valsts valodas kā sabiedrības integrācijas līdzekļa lomu.

Krieviski runājošo iedzīvotāju dalība publiskajā un politiskajā dzīvē

128.-130.

Jāmin arī, ka daļai krievu pastāv lojalitātes trūkums pret valsti, kas izpaužas kā nevēlēšanās iegūt pilsonību.

132.

Komentējot ECRI rekomendāciju piešķirt vēlēšanu tiesības nepilsoņiem, Latvija vēlas uzsvērt sekojošo:

Latvijas iestādes neuzskata, ka vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem pašvaldību vēlēšanās, veicinātu vēlēšanos naturalizēties; drīzāk pretēji. Naturalizācijas pārvaldes pētījums "Reģionālo aspektu ietekme pilsonības jautājumu risināšanā" parādīja, ka viens no šķēršļiem iegūt Latvijas pilsonību, ir motivācijas trūkums, kā arī nelielās atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem.

Latvija dod priekšroku pilsoņiem, nekā nepilsoņiem ar daudzām tiesībām, vienlaicīgi atzīstot, ka jebkuriem ierobežojumiem jābūt pamatotiem un tiem jābūt saskaņā ar starptautiskiem standartiem.

Nepastāv starptautiski standarti attiecībā uz vēlēšanu piešķiršanu nepilsoņiem un šobrīd tā nav plaši izplatīta prakse starp Eiropas Padomes valstīm.

133.-134.

Pēdējo gadu laikā ir daudz izdarīts attiecībā uz sabiedrisko līdzdalību. NVO un ikvienam sabiedrības loceklim ir iespēja piedalīties politikas veidošanas un likumdošanas procesā. Ir ļoti svarīgi, ka mazākumtautību pārstāvjiem (pilsoņiem un nepilsoņiem), kā arī pārējai sabiedrības daļai ir tiesības veidot nevalstiskās organizācijas. To nodrošina likumdošana. Galvenās pilsoniskās iesaistes formas pilsoņiem un nepilsoņiem ir:

- Aktīva dalība politiskajās partijās;
- Aktīva dalība nevalstiskajās organizācijās;
- Dalība politiskās demonstrācijās un streikos;
- Dalība konsultatīvajās padomēs, valdības komitejās;
- Dalība sabiedriskā sektora patērētāju apvienībās;
- Pārstāvju iesaistīšana sociālo politiku īstenošanā;
- Dažādas sabiedrisko aktivitāšu formas.

Savas kompetences ietvaros Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts veicina mazākumtautību dalību pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs.

Sekretariāta ietvaros darbojas Mazākumtautību NVO līdzdalības padome, kuras uzdevums ir konsultēt un informēt īpašo uzdevumu ministru sabiedrības integrācijas lietās, analizēt un sastādīt rekomendācijas par etnopolitikas jautājumiem un mazākumtautību tiesībām Latvijā.

No 109 Konsultatīvajām padomēm, šī ir tikai viena, kurā pārstāvētas mazākumtautības.

Ir izstrādāti noteikumi par mazākumtautību un starptautisko NVO grupu.

Šis grupas uzdevums ir atbalstīt sekretariātu, koordinējot Vispārējās konvencijas mazākumtautību aizsardzībai standartu īstenošanu. Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem ir vienādas iespējas piedalīties Mazākumtautību NVO līdzdalības padomē.

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts nodrošina informācijas apmaiņu un izglītības projektus, lai veicinātu informētību par mazākumtautību kultūru un etnisko identitāti, īsteno regulārus projektus (sagatavojot un izdalot informatīvos materiālus un organizējot seminārus), lai iepazīstinātu mazākumtautību NVO par likumdošanas grozījumiem attiecībā uz mazākumtautību organizāciju struktūru un galvenajiem darbības principiem.

Tiek nodrošināts konsultatīvais atbalsts mazākumtautību NVO. Ņemot vērā sabiedrisko organizāciju ieteikumus, Sekretariāta darbinieki regulāri konsultē apmeklētājus. Katru mēnesi apmeklētājiem tiek sniegtas 40-68 konsultācijas un informatīvais atbalsts (aptuveni 500 cilvēki mēnesī). Sadarbībā ar pašvaldībām tiek organizētas konsultatīvās sesijas.”